

"הרבנות הראשית לישראל הינה יחידת סמך במשרד ראש הממשלה. היא פועלת מתוקף 'חוק הרבנות הראשית לישראל' ו'חוק איסור הונאה בכשרות'."

משפט זה, המופיע בדף הראשון של אתר הרבנות הראשית בישראל, מגדיר יותר מכל את היחס בין מדינת ישראל לממסד הרבני בכלל ולדת ישראל בפרט.

אלפי הרבנים המכהנים בתפקיד רשמי - החל משני הרבנים הראשיים וכלה באחרון רבני השכונות הנידחות, לרבות כל דייני בתי הדין הרבניים - הנם בסך הכל פקידים המקבלים את שכרם מהמדינה וממילא כפופים להוראותיה, לחוקיה ולרשויותיה השונות כשבראשן בג"ץ.

ב-1801 חתם נפוליון עם האפיפיור דאז על הסכם הקונקורדט. אמנם, מבחינה משפטית, הסכם זה היה הסכם בין שתי מדינות, צרפת והכנסייה הקתולית, אך למעשה הוא בא להסדיר את מעמדם המשפטי של אנשי הדת הצרפתיים, את אופן מינויים, תפקידם ואת שכרם. כך, הצליח נפוליון בעקיפין לכופף את הכנסייה הקתולית אל תחת מרותו.

'חוק הרבנות הראשית לישראל' הוא הקונקורדט שאפשר לממשלות ישראל לדורותיהן לכופף את דת ישראל למרותן. אין פלא איפה, שלאורך כל שנות קיומה של המדינה, הלכה והצטמצמה השפעתו של הממסד הרבני בישראל: סמכותם של בתי הדין הרבניים היום הוא פחות אפילו ממה שהיה בזמן שלטון הטורקים; רבני עיר מוזמנים לחקירות משטרתיות על מתן "הסכמה" לספרות הלכתית הנוגדת את "הקונסנוס" החברתי, או נדרשים להתפטר בגלל עמדות הלכתיות שהם מפרסמים.

סעיף (1) לחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם-1980 קובע כי אחד מתפקידיה של מועצת הרבנות הראשית לישראל הוא "מתן תשובות וחוות דעת בענייני הלכה לשואלים בעצתה". לא נאמר בחוק מה קורה אם אותה חוות דעת הלכתית איננה לרוחם של השואלים בעצתה. לכאורה, די בכך שאותה חוות דעת לא תתקבל.

בפועל, כמו במקרה של דיינים הנדרשים לכופף את השולחן ערוך לחוק החילוני ולפסיקת בתי המשפט, גם רבנים נדרשים להביע את עמדת ההלכה רק אם היא מתאימה לרצון הריבון. כל פסק הלכה שאינו עומד בדרישות אלו ייחשב כפסול, גזעני, אנטי דמוקרטי, מיושן וכו', הגם שיהיה חתום ע"י כל רבני ישראל ומקורו

יהיה מפורש בחומש. תורת ישראל חייבת להיות חוקית ודמוקרטית, בהתאם להגדרת מושגים אלה כפי שקובע בית המשפט העליון. לכאורה, תורת ישראל נאנסת ומשועבדת לחוק.

אך, חייבים להודות כי אין כאן אלא אונס מרצון! מי שקבל עליו את מרותו

של החוק חייב להישמע להוראותיו. אי אפשר להסתתר מאחורי ריבונו של עולם ובמקביל לבקש פרנסה מהאלוהים החדשים - המדינה. לא יעלה על הדעת שפקיד במשרד התחבורה יחווה את דעתו בניגוד לחוק ויאפשר לנהגים מעירו או משכונתו לנסוע באור אדום.

זאת ועוד, השעבוד של הממסד הדתי לשלטון ולחוק קבל חיזוק הלכתי מפתיע דווקא מגורמים דתיים. אלה הרואים במדינת ישראל תחילת גאולת עם ישראל ובמוסדותיה הגשמת מלכות ישראל. הכל מקודש: הנשיא, ראש הממשלה, הכנסת, הצבא, הארץ ואם זה המצב ההלכתי, מה פסול בלהיות כפוף לפסיקת בית המשפט העליון? הרי הוא התגשמותה המודרנית של הסנהדרין!

כאשר חדלו לכהן ברבנות הראשית רבנים הנחשבים לפוסקי הלכה, התפתח מנהג מחודש: עליה לרגל לרב. הראשון לציון והרב הראשי לצה"ל מעבירים את ההכרעה בנושאים גורליים (גיורם של חיילי צה"ל, מעמדן של נשות נעדרים) לרבנים חיצוניים. שוב, מרצונה הטוב והחופשי, הרבנות הממסדית מוותרת על סמכויותיה ועל מעמדה. היא בעצמה מודה שאין כאן רבנות אמיתית המסוגלת לקבל הכרעות ולעמוד מאחריהן אלא פקידות הלכתית הממונה על פי חוק בנושאים דתיים. גם קביעות משפטיות-הלכתיות אינן יוצאות ממערכת בתי הדין הרבניים הממלכתית אלא מבית מדרשם של רבנים חיצוניים, אפילו

אלה השוהים בחוץ לארץ. לפסיקתו של הרב משה פיינשטיין מארה"ב משקל הלכתי גדול יותר מפסק דין של בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים.

אכן, במדינת ישראל החילונית והאנטי דתית על כל מוסדותיה הממסד הרבני ממשיך להתקיים רק מכוח החוק. "הסמיכה" שסמלה את המשכיות הסמכות התורנית מהר סיני לא הופסקה תחת שלטון

רומא ולא בימי האמנציפציה אלא דווקא במדינת ישראל. ביטול הסמיכה התקבל מרצון ע"י מקימי הרבנות הראשית והוחלפה ע"י המינוי החוקי. רב בישראל הוא מי שהוסמך עפ"י חוק הרבנות הראשית לישראל!

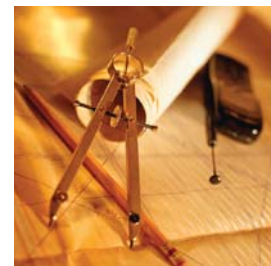

זווית אחרת

עו"ד שלום אטלי

חתימת הקונקורדט ע"י נפולאון

ממלכתית או בקביעת יום השבת כיום שבתון. היא תקבע אך ורק עפ"י התנהגותם האישית והלאומית של אזרחיה ומנהגיה. אפשר לחיות עפ"י החוק או עפ"י ההלכה, ואפשר גם עפ"י שניהם יחד, אבל הברירה החופשית האמיתית בין שתי השקפות העולם תהיה אפשרית אך ורק אם כל צד יכבד את דעתו של השני. הדו-שיח יהיה אפשרי ופורה רק כאשר לכל צד תהיה עצמאות כלכלית וחברתית שתאפשר לו להביע את עמדתו. אז ורק אז, יוכלו אזרחי מדינת ישראל לקבוע באמת את אופייה של המדינה ואת המשך קיומו של עם ישראל. עמדת ההלכה תחזור ותשמע בישראל אך ורק כאשר הרבנות תחדל להיות יחידת סמך במשרד ראש הממשלה, וה-GOV יפנה את מקומו ל-CO, שנאמר, כה אמר ה'.

אך הממסד הרבני החיצוני, הלא ממלכתי, לא יכול לשמש תחליף לרבנות הראשית. הגם שמדובר בגדולי תורה ובפוסקי הלכה מהשורה הראשונה, פסיקתם ההלכתית נחשבת לעדתית, לכיתתית וגרוע מכל לפוליטית. הערבוב הנוראי בין דת למפלגה הופך את ההלכה למסע בחירות, הסמכות ההלכתית תלויה במספר המנדטים. וגם כאן, דאג השלטון החילוני לשעבד כל חלקה טובה של עצמאות הלכתית.

העולם התורני חי על חשבון המדינה החילונית. לא ברווח אלא בצמצום, לא בכבוד אלא בביזוי, לא בנחת אלא בצער, לא בהיתר אלא באיסור, לא מידו של הקב"ה אלא מידה המצומצמת, הסגורה והריקה של הקופה הציבורית. העולם התורני מתקיים כנתמך סעד, על כל המשמעות המשפטית, החברתית והנפשית הטמונה במעמד עלוב זה. וכדברי חז"ל עני נחשב למת, שכן למת - כמו לעני - אין דעת משלו. בעל המאה הוא בעל הדעה.

העוני שנכפה על אוכלוסיות שלמות נקבע מרצון, ביודעין. מצד אחד, ע"י מי שרצה לשלוט על אוכלוסיה לא כל כך רצויה בסביבה הצינונית המתחדשת ומצד שני ע"י מי שרצה לגדר, לנתק ואולי גם לשלוט על שארית הפליטה. פשרה היסטורית לא כתובה, קונקורדט בין שתי השקפות עולם שונות ועוינות. מה שברור הוא, שבחלוקת הריבונות בין הצדדים, אין מקום לסמכות רוחנית משותפת. כל צד מאוס על רעהו.

פסיקתם ההלכתית של הרבנים החיצוניים איננה מקובלת על המדינה, מוסדותיה ורוב אזרחיה. היא מהווה לכל היותר כיסוי לרבנות הממסדית החוששת לנפשה.

ב-1905 בוטל הקונקורדט בצרפת. לא מפתיע כי דווקא הזרמים הקשורים לכנסייה התנגדו לביטולו של ההסכם מימי נפוליון והחוגים החדשים, המתקדמים והנאורים של החברה הצרפתית דאז הם שנלחמו נגדו ובסוף הצליחו לבטלו. נציגי הכנסייה נהנו בסה"כ ממעמדם הפקידותי, כשממולם סרבו בתוקף להמשיך ולממן אותם.

בפועל, ההיסטוריה הצרפתית מוכיחה כי מעולם לא היתה פריחה דתית כמו זו שהתרחשה אחרי ביטול הקונקורדט. הפסקת התמיכה הכספית הקשורה בשעבוד לשלטון לא הביאה לאסון כלכלי של העולם הדתי הקתולי בצרפת אלא לעצמאות כלכלית, המהווה בסיס הכרחי לחופש הדת והמחשבה.

מדינת ישראל ומוסדותיה, הארץ והצבא הם המסגרת הריבונית-המנהלית והביטוי לעצמאות ישראל החדשה. לזה ציפינו אלפיים שנה, להיות עם חופשי בארצו. מדינת ישראל חייבת להיות יהודית כי היא קמה רק עבור העם היהודי. היא שייכת לעם ישראל.

אך אין לטעות! "יהדותה" של המדינה איננה תלויה רק במספר חברי הכנסת הדתיים וגם לא בקיום כשרות